

SUURVALTOJEN STRATEGISET DOKTRIINIT

Valtiotieteen maisteri Kalevi Ruhala

Yleisesikuntaeverstiluutnantti, VTM Matti Lappalainen

Valtion tai liittoutuman strategisella doktriinilla voidaan katsoa tarkoitettavan niitä periaatteita ja suuntaviivoja, joille sen aseellisen voiman kehittäminen ja käyttösuunnitelmat lähinnä perustuvat. Se perustuu mm käsitykseen tulevaisuuden sodan luonteesta, omiin ja potentiaalisen vastustajan voimavaroihin, yhteiskuntajärjestelmään sekä kansallisiin tavoitteisiin. Kyseinen doktriini, jonka voidaan katsoa olevan sotatieteellistä tutkimusta toisaalta vaativan toisaalta sitä suuntaavan opin, luo periaatepuitteita maanpuolustukseen kohdistuvien kokonaisratkaisujen tekemiselle ja hahmottaa asevoimien strategisen toiminta-ajatuksen päälinjat siten, että sotilaalliset toimenpiteet parhaiten palvelisivat valtion tai liittoutuman poliittisia tavoitteita. Ydinase-alkakautena on myös korostunut doktriinin merkitys signaloijana, so sen tehtävä tiedottaa maanpuolustusta koskevista ratkaisuista ja maanpuolustukselle turvallisuuspolitiikan kokonaisuudessa annetusta merkityksestä muille, erityisesti potentiaalisiksi vastustajiksi katsotuille valtioille. Doktriineissa esiintyvät siis asianomaisen tulevaa käyttäytymistä osoittavat aikomukset. Näin selittyy niille usein annettu huomattava julkisuus. Eräänlaisena vastapainona on kuitenkin ollut havaittavissa tietty tarve pitää potentiaalinen vastustaja epävarmana omien

toimenpiteiden luonteen osalta, millä voidaan katsoa olevan oma merkityksensä pelotusstrategian kokonaisuudessa.

Nykymaailman ja tulevaisuuden turvallisuuspoliittinen tapahtuminen kytkeytyy keskeisesti kahden supervallan Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton tavoitteisiin ja toimintoihin kansainvälisessä kentässä. Maailman turvallisuus on mitä suurimmassa määrin niiden harjoittaman ulkopoliitiikan ja niiden muotoilemien strategisten doktriinien varassa. Seuraavassa pyritään luomaan lyhyt katsaus kyseisten valtioiden ensisijassa sotilaallisiin doktriineihin. Kyseisiin doktriineihin on kummassakin valtiossa ja niiden johtamisessa liittoutumisissa jouduttu kiinnittämään suurta huomiota ensisijaisesti ydinaseiden aiheuttaman paineen vaikutuksesta. Kansainvälisen yleistilanteen muutosten ja ase-tekniikan kehityksen myötä doktriinit ovat toisen maailmansodan jälkeisenä aikana kehittyneet. Niissä on ollut havaittavissa eroavuuksia, mutta on ilmeistä, että suuntaus on ollut kohti tiettyjä yhdenmukaisiakin piirteitä.

I YHDYSVALLAT

A. DOKTRIININ KEHITYS

1. Ulkopoliittinen tausta

Yhdysvalloissa, yhtä lailla kuin muuallakin, strategia on politiikan toteuttamisen välikappale. Asevoimille asetetut tehtävät ovat siten kulloistenkin ulkopoliittisten päämäärien mukaisia.

Yhdysvaltain itsenäisyyden 150 ensimmäistä vuotta olivat ulkopoliittisen isolationismin aikaa. Ensimmäinen maailmansota, johon myös Yhdysvallat osallistui, ei tuonut muutosta tähän ulkopoliitiikan perusperiaatteeseen. Tämän sai kokea mm silloinen presidentti Woodrow Wilson, joka oli puoltanut Yhdysvaltain aktiivista osallistumista Euroopan poliittisten olojen järjestelyyn. Yhdysvalloista ei milloinkaan tullut Kansainliiton jäsentä ja isolationistinen politiikka jatkui aina toisen maailmansodan syttymiseen saakka.

Vasta joutuminen mukaan toiseen maailmansotaan merkitsi pysyvää käännettä yhdysvaltalaisessa ulkopoliittisessa ajattelussa. Sen seurauksena oli ainakin kaksi merkittävää uudelleenarviointia. Ensimmäinen oli, ettei Yhdysvalloilla ole varaa jättäytyä syrjästäkatsojaksi kansainvälisen politiikan kentällä vaan aktiivinen mukanaolo rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä on välttämätöntä. Toinen jo sodan kuluessa selkiintynyt päätelmä oli, että oman turvallisuutensa vuoksi Yhdys-

valtain on annettava Euroopan-politiikalle etusija muihin maanosiin verrattuna.

Jo toisen maailmansodan kuluessa oli siis selviö, ettei Yhdysvaltain eristäytyvä ulkopoliittika enää tulisi jatkumaan. Rooseveltin ja Churchillin Atlantin julistus vuonna 1941 enteili jo uudenlaisen järjestyksen luomista sodan jälkeiseen maailmaan ja Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan allekirjoittaminen San Franciscossa kesäkuussa 1945 sinetöi lopullisesti Yhdysvaltain uuden ulkopoliittisen roolin.

Liittyminen Yhdistyneisiin Kansakuntiin ei kuitenkaan vielä voinut ennakoita sitä maailmanlaajuista sotilaallista vastuuta minkä Yhdysvallat oli sittemmin omaksuva. Vielä tuolloin kysymys oli enemmän periaatteellinen kuin käytännöllinen. Esimerkiksi Jaltan konferenssissa Roosevelt oli kertonut Stalinille amerikkalaisten joukkojen jäävän Eurooppaan vain kahdeksi vuodeksi vihollisuuksien päättymisen jälkeen.

2. Trumanin oppi

Yhdysvaltain osalta voidaan sodanjälkeisen ulkopoliittisen uudelleenarvioinnin taitekohtana — päätöksenä, jonka jälkeen ei enää ollut paluuta entiseen — pitää Trumanin opin nimen saanutta, presidentin kongressille maaliskuussa 1947 osoittamaa sanomaa, jossa Yhdysvallat sitoutui antamaan Kreikalle ja Turkille apua sen jälkeen kun oli käynyt ilmeiseksi, ettei Englanti tähän enää kyennyt. Tämän jälkeen käynnistyi kommunismin leviämisen ehkäisemisen merkeissä aktiivinen ulkopoliittinen kausi, jonka kuluessa vv 1947—54 Yhdysvallat solmi erilaisia puolustus sopimuksia yli 40 valtion kanssa. Sotilaalliselta kannalta kyse oli merentakaisen tukikohtien saamisesta, minkä päämääränä oli maksimaalisen puolustuskyvyn kehittäminen »vapaan maailman» suojaamiseksi.

Korean sodan syttyminen kesällä 1950 sekoitti pahoin amerikkalaisten strategiset käsityskannat. Sotilaallinen suunnittelu oli kiinnittänyt päähuomionsa Neuvostoliiton mahdolliseen hyökkäykseen Länsi-Eurooppaa ja Yhdysvaltoja vastaan. Ainoana vastakeinona nähtiin totaalinen sota, jonka voittamisessa teollinen potentiaali ja strategiset ilmavoimat olisivat avainasemassa. Tämän doktriinin taustaa vastaan ei Korean tapaista rajoitettua selkkausta olisi saanut sattua. Korean sota yllättikin Yhdysvallat niin teoriassa kuin käytännössäkin täysin. Sen maailmanlaajuinen puolustusstrategia ei ollut varautunut tällaista sotaa varten, totaalisen sodan doktriini ei yht äkkiä ollutkaan käyttökelpoinen.¹⁾

1) Althaus Peter, Die Entwicklung der amerikanischen Militärdoktrin nach 1945, Wehrwissenschaftliche Rundschau 1/1963, s 6

3. Massiivinen kosto

Yhdysvaltain strategista doktriinia 1950-luvulla on kutsuttu massiivisen kostoiskun doktriiniksi. Lähtökohtana oli jo mainittu käsitys siitä, että Neuvostoliitto pyrki väkivallan keinoin maailmankomunismiin levittämiseen. Näin ollen vain Neuvostoliiton katsottiin voivan ryhtyä hyökkäykseen. Tämän hyökkäyksen ehkäisemiseksi tuli Yhdysvalloilla ja sen liittolaisilla olla sellainen sotilaallinen voima, joka pelotusvaikutuksellaan estäisi Neuvostoliittoa toteuttamasta aikeitaan. Jos Neuvostoliitto tästä huolimatta aloittaisi sodan, ydinasein suoritettava kostoisku suunnattaisiin välittömästi sen aluetta vastaan.

Tässä jäykimmässä muodossaan massiivisen kostoiskun doktriini eli vain muutaman vuoden. Jo Eisenhowerin toisen presidenttikauden aikana alettiin yhä useammin puhua myös rajoitetun sodan käymisestä taktillisin ydinasein. Mielenkiinto kasvoi myös NATO:n tavanomaisen aseistuksen lisäämistä kohtaan. Aina vuoden 1961 presidentinvaihdokseen saakka amerikkalaisen strategian tunnusomainen piirre oli kuitenkin ydinaseiden hallitseva asema.

4. McNamaran doktriini

Presidentti Kennedyn aikana luotu uusi strateginen doktriini versoi massiiviseen kosto-oppiin kohdistuneesta ankarasta arvostelusta. Ydinasepotentiaalin voimakas kasvu niin Yhdysvalloissa kuin Neuvostoliitossakin johti realistiseen uudelleenarviointiin niiden hävitysvoimasta. Ydinasetasapainon ylimitoitetuissa olosuhteissa niiden käytön alttius samalla väheni. Tämän puolestaan arveltiin johtavan eräänlaiseen luotamuspulaan sekä liittolaisten että Neuvostoliiton taholla. Amerikkalaisen doktriinin pelättiin ts menettävän uskottavuutensa ja siten itse asiassa lisäävän selkkauksen todennäköisyyttä. — Tässä tilanteessa luotiin vuosien 1961 ja -63 välisenä aikana McNamaran doktriinin nimellä kulkeva oppirakennelma, jota myös on kutsuttu joustavan vastatoiminnan (*flexible response*) strategiaksi.

Päämäärä, jota uusi strategia luotiin palvelemaan oli luotettavan pelotusvaikutuksen varmistaminen kaikenlaisten aseellisten selkkausten varalta. Kennedyn hallituksen ensimmäisiin ja tärkeimpiin turvallisuuspoliittisiin toimenpiteisiin kuului haavoittumattomien Minuteman- ja Polaris-asejärjestelmien rakentamisen tehostaminen. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena oli ennen muuta vähentää Neuvostoliiton alttiutta preventiiviseen ydinaseiskuun Yhdysvaltoja vastaan kriisitilanteen sattuessa.

Amerikkalaisten nopeasti aikaansaama ydinasekapasiteetin kasvu teki mahdolliseksi julistaa vuoden 1963 alussa, että Yhdysvallat kykeni

säilymään yllätyksellisenkin ydinasehyökkäyksen tuhoilta. Samaan aikaan voitiin ylläpitää joukkoja, jotka olivat riittävän voimakkaat ja monipuoliset antaakseen Yhdysvaltain presidentille erilaisia vaihtoehtoja sotilaallisista vastatoimista päätettäessä.

Pyrkimys joustavuuteen turvallisuuspoliittisten vastatoimien valinnassa oli keskeinen osa McNamaran strategisessa ajattelussa. Sen mukaan vastaus hyökkäykseen ei saa olla automaattinen, on säilytettävä mahdollisuus käytettävissä olevien keinojen huolelliseen ja järkevään valintaan. Hyökkääjä oli voitava pysäyttää jokaisella väkivallankäytön tasolla.

B. NYKYINEN DOKTRIINI

1. Nixonin oppi ja realistinen pelotus

Kuten Kennedyn hallituskauden alkaessa, koki strategia Nixonin valtakaudellakin eräitä muutoksia. Hänen hallituksensa strategiaa käsityskantoja kuvataan kolmella käsitteellä, jotka ovat: presidentin rauhanstrategia, Nixonin oppi sekä realistinen pelotus. Rauhanstrategia on yläkäsite, jonka sanotaan rakentuvan kolmelle pilarille: voimalle, kumppanuudelle ja neuvotteluille.

Nixonin oppi on ymmärrettävä lähinnä ulkopoliittisena ohjenuorana. Nixon itse on luonnehtinut sitä seuraavin sanoin:

»— sen keskeisenä periaatteena on, että Yhdysvallat tulee osallistumaan liittolaisten ja ystävien puolustukseen ja kehitykseen, mutta Amerikka ei voi — eikä tule — tekemään kaikkia suunnitelmia, laatimaan kaikkia ohjelmia, panemaan toimeen jokaista päätöstä tai vastaamaan jokaisen vapaan maailman kansakunnan puolustuksesta. Tulemme auttamaan siellä, missä apumme on todella tarpeen ja missä se on etujemme mukaista.»²⁾

Maailmanrauha, Nixon toteaa, vaatii Yhdysvaltoja säilyttämään sitoumuksensa. Mutta jotta sitoumukset voitaisiin pitää, Yhdysvaltain maailmanpoliittisen roolin on oltava entistä tasapainoisempi ja realistisempi. Liittolaisten entistä vastuuntuntoisempi osallistuminen omaan puolustukseensa ja kehitykseensä »merkitsee tehokkaampaa yhteistä panosta niiden päämäärien saavuttamiseksi, joihin kaikki pyrimme».

Nixonin yhteydessä voidaan siis puhua eräänlaisesta ulkopoliittisesta uudelleenarvioinnista, jossa on olennaista maan todellisten etujen entistä tarkempi harkitseminen mitä muille maille annettavaan tukeen tulee. Realistisen pelotuksen doktriini sen sijaan sisältää paljon vähemmän muutoksia McNamaran strategiaan verrattuna.

2) Yhdysvaltain ulkopoliittistä 1970-luvulla. Presidentti Richard Nixonin selonteko kongressille 18. 2. 1970

Realistisen pelotuksen strategian avainsana on riittävyys. Ollakseen realistinen pelotuksen tulee perustua »riittäviin» asevoimiin kyetäkseen ennakolta ehkäisemään hyökkäykset Yhdysvaltain tärkeinä pitämiä kohteita vastaan sekä estämään Yhdysvaltoja liittolaisineen joutumasta kiristyksen kohteiksi. Nixonin opin mukaisesti riittävyys on saavutettava Yhdysvaltain ja sen liittolaisten yhteisin toimenpitein. Yhdysvallat vastaa lähinnä ydinaseistuksen riittävydestä, Yhdysvallat yhdessä liittolaistensa kanssa tavanomaisesta sodankäyntikyvystä. Kumouksellisessa sodassa ja paikallisissa selkkauksissa kullakin maalla on oma-kohtainen vastuunsa Yhdysvaltain avun rajoituessa materiaaliapuun sekä mahdolliseen rajoitettuun asevoimien käyttöön.³⁾

2. Ydinasedoktriini

Sodan ennakolta ehkäisemisen näkee presidentti Nixon vuoden 1973 toukokuussa kongressille antamassaan ulkopolitiisessa selonteossa maan asevoimien päämääräksi ja ydinasevoimien pääasialliseksi tehtäväksi. Päämääränä on siten edelleen:

- pelotusvaikutuksella estää suurhyökkäys Yhdysvaltoja tai sen liittolaisia vastaan
- asettaa jokainen suursodan kynnyksen alapuolella toimiva potentiaalinen hyökkääjä kestäättömän riskin eteen ja
- pitää yllä vakaata poliittista ympäristöä, jossa hyökkäyksen tai painostuksen uhka Yhdysvaltoja tai sen liittolaisia vastaan minimoituu.

1960-luvun lopulla Yhdysvaltain ydinasevoimien tehoa mitattiin »taattuna tuhokykynä» tunnetulla kriteerillä. Tämä McNamaran luoma käsithe otaksui, että pelotusta voitiin ylläpitää, mikäli olisi selvää, että laajamittaisen ydinaseiskun jälkeen Yhdysvallat kykenisi kostamaan ja tuottamaan sietämätöntä tuhoa hyökkääjän väestölle ja teollisuudelle.

1970-luvulla ydinasestrategian tulee amerikkalaisten mukaan täyttää erilaiset kriteerit. Jos kohta sietämättömän vastaiskun mahdollisuus onkin pelotuksen perustekijä, kyky tuhota kymmeniä miljoonia ihmisiä ei ole ainoa eikä välttämättä edes tehokkain pelotuskeino jokaiseen uhkaan. Tällainen menettely voidaan uskottavasti varata vain kansalliseen olemassaoloon kohdistuvaa äärimmäistä uhkaa vastaan. Sitäpaitsi strategisten voimien tehokkuuden mittaamisen kuolleiden lukumäärissä ei nähdä olevan sopusuonnissa amerikkalaisten arvojen kanssa.

Toisenlaista strategista doktriinia tarvitaan siis tällä vuosikymme-

3) Hägglund, G. Yhdysvaltain strategia Euroopassa ja sen kehitysnäkymät 1970-luvulla, Esitelmä 24. 9. 1973

nellä, jolloin potentiaalisilla vastustajilla on suuremmat ja joustavammat ydinasevoimat. Kaiken kattavan ydinaseiskun uhka myöskään molempien osapuolten kaupunkoja vastaan ei ehkä ole niin uskottava pelotuskeino kuin se oli 1960-luvulla. Ydinsodan epätodennäköisessä tapauksessa hyökkääjä saattaa päätyä käyttämään ydinaseita valikoiden sekä rajoitetussa määrässä rajoitettuihin kohteisiin. Kenenkään presidentin ei tulisi joutua asemaan, jossa hänen ainoana vaihtoehtonaan olisi täysimittainen ydinaseisku.

Uskottava pelotus edellyttää 1970-luvulla suurempaa joustavuutta:

- Joustavuuden puute saattaisi houkutella hyökkääjää käyttämään kriisissä ydinaseita rajoitetulla tavalla. Mikäli Yhdysvallat omaa kyvyn käyttää asevoimiaan kontrolloidusti, ydinasevastauksen todennäköisyys olisi uskottavampi, mikä puolestaan tekisi pelotusvaikutuksen tehokkaammaksi ja vastustajan ydinaseiden ensikäytön vähemmän todennäköiseksi.
- Ulottaakseen pelotusvaikutuksen laajemmalle alueelle mahdollisia vihollistoimintoja tulee Yhdysvaltain varmistua siitä, että sen asevoimat kykenevät toteuttamaan vaihtoehtoisia toimintoja.
- Mikäli sota syttyy, Yhdysvalloilla tulisi olla keinot estää eskalatio ja saada samalla vastustajat vakuuttuneeksi hyökkäyksen jatkamisen hyödyttömyydestä.⁴⁾

Ydinasestrategiassa Nixonin aikana tapahtunut muutos tähtää siis entistä jossakin määrin suuremman joustavuuden saavuttamiseen niiden mahdollisen käytön varalta. Kun sama pyrkimys joustavuuteen jo hallitsi McNamaran strategiaa voidaan katsoa, että muutos on lähinnä doktriiniin rajoittuva. Nixon itsekin totesi toukokuun 1973 ulkopoliittisessa vuosikatsauksessaan, ettei suurempi joustavuus asevoimien käytössä vaadi mitään perinpohjaisia muutoksia ydinaseohjelmiin. Kenties realistisen pelotuksen doktriinissa voidaan havaita siirtymistä ns asestrategian suuntaan. Ydinaseiskujen mahdolliset kohteet olisivat enemmän sotilas- kuin siviilikohhteita. Tähän ovat viitanneet myös puolustusministeri James Schlesingerin huomautukset.

Edellä selostetut strategiset käsityskannat ovat olleet strategisia aseohjelmia koskevien suunnitelmien pohjana. Muina asiaan vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon Neuvostoliiton strategiset kehitysnäkymät, aseistuksen rajoittaminen sekä sotateknillisten muutosten suunta. Näitä tekijöitä analysoidessa on Yhdysvaltain strategisen aseistuksen jatkuva uuden aikaistaminen katsottu välttämättömäksi. Uudistusohjelmat koskevat pääasiassa seuraavia asejärjestelmiä:

- Mannertenvälisen Minuteman ohjusten silloja kovitetaan ja 550 Minuteman III-ohjusta itsenäisesti maaliinhakeutuvine ydinkär-

4) Presidentti Nixonin ulkopoliittinen selonteko kongressille 3. 5. 1973, Sotatieteen laitos, strategian ja turvallisuuspolitiikan asiakirjoja N:o 3, 1973

kineen tullaan ottamaan käyttöön vuosikymmenen puoliväliin mennessä.

- On ryhdytty kehittämään uutta, hyvin säilyvää Trident-strategista sukellusvenettä korvaamaan nykyisiä ohjussukellusveneitä.
- Sukellusveneistä ammuttavan pitemmän kantosäteen omaavan ohjussukupolven kehittäminen on pantu alulle. Näillä varustettuina sukellusveneet voivat toimia nykyistä laajemmalla alueella samalla kun ne pysyvät toimintasäteen päässä kohteista ja ovat siten vähemmän haavoittuvia.
- Strategisten pommituskoneiden säilyvyyttä on lisätty valmistautumisaikaa vähentämällä ja tukikohtia kehittämällä.
- B-1 pommituskoneen teknillinen suunnittelu on aloitettu ikääntyvien B-52 koneiden mahdolliseksi korvaamiseksi.
- Ohjustentorjuntajärjestelmä Grand Forksissa, Pohjois-Dakotassa valmistuu.
- Samoin tullaan parantamaan johtamis- ja yhteysjärjestelmiä, jotta vastatoimet voitaisiin kriisitilanteissa hallita.⁵⁾

Puolustusministeri Schlesingerin mukaan Yhdysvalloilla on Neuvostoliittoon noin kuuden vuoden tutkimusetumatka, mitä osoittaa mm se, että Neuvostoliiton kokeilemat MIRV-monikärkiohjukset tullevat käyttöön vasta vuoden 1976 jälkeen. Jotta Neuvostoliiton strategisen kyvyn kasvuun pystyttäisiin vastaamaan, olisi strategisia asejärjestelmiä koskevaa tutkimus- ja kehittämistyötä määrätietoisesti jatkettava. Näiden tutkimusten kohteena ovat mm:

- strategisten ohjusten entistä suurempi hyötykuorma,
- liikkuvalla alustalla olevat strategiset ohjukset,
- ohjusten taistelukärkien lisääminen,
- strategisten pommituskoneiden aseistuksen monipuolistaminen sekä
- taistelukärkien tarkkuuden parantaminen.⁶⁾

3. Taktillisia ydinaseita koskeva doktriini

Selkkaus, jossa käytettäisiin taktillisia ydinaseita käsittäisi näiden aseiden käyttämistä Yhdysvaltain tai sen NATO-liittolaisten joukkoja vastaan Euroopassa, mutta ei Yhdysvaltain kotimannerta vastaan. Ennakolta torjuva pelotusvaikutus tätä vaihtoehtoa varten saavutetaan pitämällä Yhdysvaltain ydinaseita sotanäyttämöllä. Ajatuksena on, että niiden mahdollinen käyttäminen tavanomaisten voimien rinnalla kyke-

5) Sama

6) Puolustusministeri James Schlesingerin lehdistökonferenssi 30. 11. 1973

nisi tekemään tyhjäksi minkä tahansa taktillisia ydinaseita käyttävän vihollisen sotilaallisen hyödyn.

Taktillisten ydinaseiden päämerkitys onkin siinä, että ne tekevät ydinpelotuksen realistisemmaksi tarjoamalla vaihtoehdon strategiselle ydinaseiskulle rajoitetun sodan syttyessä. Tämän tehtävänsä täyttämiseksi niiden on mahdollistettava vastatoiminnan joustavuus ja aseiden käyttöä on voitava valvoa niin, että eskalaatoriski pienenesi ja välttyttäisiin vahingoittamasta siviilikohteita.

Koska taktilliset ydinaseet kuuluvat yleisvoimiin ja ovat maavoimien aseistusta, katsotaan näiden pelotusvaikutuksen ulottuvan myös pelkästään tavanomaisin voimin alkavan hyökkäyksen ehkäisemiseen. Taktillisten ydinaseiden käyttöönoton ajankohtaa koskeva kysymys on tarkoituksellisesti jätetty avoimeksi. Juuri tällä epävarmuustekijällä katsotaan pelotusvaikutusta voitavan tehostaa.

4. Tavanomaisia voimia koskeva doktriini

Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton strategisten voimien tasapainottaessa toisiaan katsotaan, että ydinaseet eivät yksin kykene ehkäisemään mahdollisten selkkausten koko skaalaa. Tarvitaan myös yleisvoimia, joiden ylläpitämisen perusteet esitettiin presidentin vuoden 1970 ulkopoliittisessa selonteossa seuraavasti:

- Ensinnäkin, kun strategisten joukkojemme tulee pelottaa kaikki suursodan uhat kustannuksista riippumatta, yleisvoimiemme on liityttävä kiinteämmin paikallisiin tilanteisiin ja erityisintresseihin.
- Toiseksi, kun omistamamme 95 %:nen osuus ei-kommunistisen maailman ydinaseista antaa meille ensisijaisvastuun ydinpuolustuksesta, tulee yleisvoimiemme suunnittelun ottaa huomioon tosiasia, että ystäviemme miesvoimavarat ylittävät suuresti omamme, samaten kuin strategisten voimiemme korkeat kustannukset.
- Kolmanneksi, emme voi odottaa Yhdysvaltain aseellisten voimien vastaavan kaikkia liittolaisiamme koko maailmassa kohtaaviin uhkamuotoihin. Tämä pätee erityisesti kumoukselliseen tai sissisotaan tai »kansallisiin vapautussotiin».

Näiden periaatteiden valossa on selviö, että amerikkalaisen (kuten neuvostoliittolaisenkin) strategian pohjana on näkökohta, että tavanomaisen sodankäyntikyvyn on oltava kyllin voimakas, jotta ydinasetta ei tarvitsisi pitää ainoana vaihtoehtona hyökkäyksen torjunnassa. Tämän vaatimuksen kanssa jossakin määrin ristiriidassa, mutta toisaalta Yhdysvaltain taloudellisten etujen kanssa sopusoinnussa on toinen peruspyrkimys, jonka mukaan Yhdysvaltain liittolaisten olisi otettava kantaakseen huomattava osa tavanomaisten voimien määrästä.

Amerikkalaiset joukot käsittävät noin neljänneksen NATO:n Keski-Euroopassa olevien asevoimien vahvuudesta. Niiden tehtävänä on olla jättämättä epäilyksen sijaa yhdysvaltalaisen sitoumuksen aitoutta kohtaan. Tässä suhteessa amerikkalaiset joukot ovat ainakin yhtä tärkeitä Länsi-Euroopalle poliittisesti kuin on niiden pelotusstrateginen, Neuvostoliittoa vastaan kohdistuva tehtäväkin. Yhdysvaltain sotilaallinen läsnäolo näyttääkin saaneen erityisen symbolisen merkityksen sen liittolaisten silmissä. Yhdysvaltain hallitus on tämän vuoksi toistuvasti joutunut lykkäämään Euroopassa olevien voimien supistamista, jos kohta joitakin vähennyksiä onkin vaihtojen yhteydessä suoritettu. Sisäpoliittista painetta voimien vähentämiseen on ollut havaittavissa. Esimerkiksi senaatti on hyväksynyt ponnin, jossa kehoitetaan supistamaan amerikkalaisia joukkoja Euroopasta, elleivät liittolaiset ota kantaakseen suurempaa vastuuta yhteisestä puolustuksesta. Tämän suuntauksen puolestapuhujana on esiintynyt erityisesti senaattori Mansfield, demokraattisen ryhmän johtaja. Nykyisen puolustusministerin taas tiedetään olevan sillä kannalla, että laajamittainen vetäytyminen Euroopasta olisi sekä Yhdysvaltain että Euroopan etujen vastaista. Ottaen huomioon 85 miljardiin dollariin kohoavat puolustusmenot Schlesinger katsoo, ettei ulkomailla olevista joukoista aiheutuva 1.5 miljardin dollarin maksutasevajaous saisi sanella Yhdysvaltain politiikkaa näin tärkeässä asiassa.⁷⁾

Neuvostoliiton hyväksytyä NATO:n kutsun saapua asevoimien supistamisneuvotteluihin ovat amerikkalaisten yksipuolista vetäytymistä vaatineet äänet vaimentuneet. Ainakin toistaiseksi on voittanut kanta, jonka mukaan asevoimia ei supisteta ellei vastavuoroisista supistuksista päästä sopimukseen Varsovan liiton maiden kanssa.

Yleisvoimia koskeva puolustuspolitiikka perustui 1960-luvulla ns 2 1/2 sodan periaatteeseen. Sen mukaan amerikkalaisia joukkoja olisi pidetty kolme kuukautta kerrallaan NATO:n konventionaalisen etuvartiona, Korean tai Kaakkois-Aasian puolustuksena käytettävissä Kiinan täysimittaista hyökkäystä vastaan sekä pienempinä valmiusryhminä — kaikki samanaikaisesti. Tällaisen uhkakuvan edellyttämiin joukkojen määriin ei kuitenkaan koskaan päästy.

Virkakautensa alkaessa Nixon määräsi toimeenpantavaksi uudeleen arvioinnin niistä perusteista, joilla yleisvoimia koskeva suunnittelu lepäsi. Tämä analyysi päättyi siihen, että kommunististen valtioiden koordinoitu hyökkäys samanaikaisesti sekä Euroopassa että Aasiassa oli epätodennäköinen. 2 1/2 sodan strategian tilalle tuli 1 1/2 sodan strategia. Sen mukaan pidetään yllä sellaisia yleisvoimia, että samanaikaisesti pystytään torjumaan suurhyökkäys joko Euroopassa tai

7) Lehdistökonferenssi 30. 11. 1973

Aasiassa, auttamaan liittolaisia Aasiassa ei-kiinalaista uhkaa vastaan ja taistelemaan poikkeustapauksessa muuallakin.

Näiden strategisten edellytysten täyttämiseksi ylläpidetään tarpeellisia maavoimien ja taktillisten ilmavoimien yksiköitä Euroopassa ja Aasiassa yhdessä meri- ja ilmavoimien kanssa. Samanaikaisesti ylläpidetään riittävä määrä aktiivi- ja reservijoukkoja Yhdysvalloissa. Puolentoistasodan strategian omaksuminen on tehnyt mahdolliseksi josakin määrin supistaa aktiivipalveluksessa olevien miesten määrää. Tähän on osaltaan vaikuttanut myös Vietnamin sodan päättyminen amerikkalaisten osalta.

Yhdysvaltain asevoimat ennen ja jälkeen Vietnamin

	Ennen Vietnamia Kesäkuu 1964	Vietnamin huippujakso Kesäkuu 1968	Kesäkuu 1973
Laivat			
Hyökkäystukialukset	15	15	14
Sukellusveneen torjunta- ja hyökkäys- sukellusveneet	381	379	252
Laivaston ilmapuolustusalukset	53	75	73
Maihinnousalukset	134	148	65
	583	617	404
Torjunta- ja hävittäjälaivueet			
Ilmavoimat	90	103	71
Merivoimat	85	80	70
Merijalkaväki	28	27	25
	203	210	166
Maavoimien divisioonat			
Maavoimat			
Maahanlasku-	2 1/3	2 1/3	1
Ilmakuljetteiset		1	1
Jalkaväki-	6	7	2 2/3
Moottoroidut	4	4	4 1/3
Panssari-	4	4	3
Merijalkaväki			
Maihinnousu-	3	4	3
	20 1/3	22 1/3	15

Yleisvoimien lukumäärä on nykyisin huomattavasti Vietnamin huipputasoa pienempi ja myöskin ennen Vietnamin sotaa ylläpidettyä tasoa pienempi. Verrattuna kesäkuussa 1964 vallinneeseen tasoon taistelulaivojen määrä on vähentynyt kolmanneksella, ilmavoimien laivueet 37:llä ja maavoimien divisioonat neljänneksellä. Nixonin vuosikatsauksen 1973 mukaan maa-, meri- ja ilmavoimat ovat saavuttaneet vähimmäistason, jolla voidaan turvata Yhdysvaltain sitoumukset sekä uskottava konventionaalinen pelotus strategisen tasaveroisuuden aikakaudella.

Supistuvan mies- ja kalustomäärän vastapainona on joukkojen ja kuljetusvoimien kaluston uudenaikaistaminen, joka jatkuu voimaperäisenä. Suuria määrärahoja on varattu esimerkiksi panssarikaluston, maavoimien ohjuskaluston sekä taktillisten ilmavoimien konehankintoihin. Toinen merkitsevä piirre on kansalliskaartin ja reservien korostuva merkitys aktiivipalveluksessa olevan miesvoiman supistumisen myötä. Kaartin ja reservien yksiköt suorittavat jo nyt aiemmin aktiivijoukoille kuuluneita tehtäviä eritoten ilmapuolustuksen ja ilmakuljetusten piirissä. Kaartin ja reservien koulutusta tullaankin tehostamaan niiden laajentuneita tehtäviä vastaavasti. Reservien merkitystä osoittanee, että NATO:n vastuualueella syntyvässä suurselkkauksessa lasketaan liittolaisten lisäksi tarvittavan 13 amerikkalaista maavoimien aktiividivisioonaa ja 3 merijalkaväkidivisioonaa ja näiden vahvennukseksi 9 reservin muodostamaa amerikkalaista divisioonaa.⁸⁾

Euroopassa ja Aasiassa ilmeneviin uhkatilanteisiin perustuva suunnittelu ei kuitenkaan vielä riitä. Amerikkalaiset katsovat tarvitsevansa myös voimia etujansa koskettavia vähäisempiä uhkamuotoja vastaan — kykyä, jota suurselkkausta varten merten taa sijoitetut voimat eivät välttämättä anna. Ensisijaisena pyrkimyksenä tosin on avustaa liittolaismaita kehittämään riittävät paikalliset voimat pelottamaan ja vastustamaan epätavanomaista sotaa tai paikallisia selkkauksia. Mutta tällä tasolla ollaan myös valmiita ryhtymään yksipuolisiin sotilaallisiin toimiin sekä antamaan tarvittavaa tukea huollon tai taisteluyksiköidenkin muodossa, mikäli Yhdysvaltain edut tai velvoitteet sitä vaativat. Eräänlaisia interventiovoimia ylläpitämällä pyritään myös ennalta ehkäisemään muiden valtioiden interventiot lähinnä kolmannen maailman alueilla.

⁸⁾ Secretary of Defense Elliot L. Richardson's Annual Defense Department Report FY 1964, s 67

II NEUVOSTOLIITTO

1. Poliitiikan, strategisen doktriinin ja sotaopin yhteyksistä

Neuvostoliittolaisessa strategisessa ajattelussa valtion sotaopin katsotaan Sbytovin mukaan kiinteästi kytkeytyvän kunkin valtion ulkopoliittikkaan. Neuvostoliiton sotilaallisen doktriinin yleisenä perustana on marxilais-leniniläinen ajattelu. Lenin'in, jolle katsotaan kuuluvan huomattavan osuuden Neuvostoliiton ulkopoliitiikan ja sotilaallisen ajattelun tieteellisten perusteiden luomisessa, on arvioitu saaneen vaikutteita mm Clausewitziltä. Molemmat ovat todenneet sodan olevan politiikan jatkamista toisin keinoin. Yhteiskuntajärjestelmän, poliittisten tavoitteiden sekä kansakunnan voimavarojen lukuisine eri komponentteineen katsotaan Neuvostoliitossa olevan sotilaallisenkin doktriinin keskeisiä perusteita.

Sbytovin mukaan »Neuvostoliiton sotaoppi on Neuvostovaltiossa hyväksytty katsomusten järjestelmä, joka koskee tulevan sodan luonnetta, sen käymisen keinoja ja muotoja sekä maan ja asevoimien valmentamista puolustukseen hyökkääjää vastaan». Kyseisen opin keskeisen sisällön ja päätehtävät muodostavat

- tulevan sodan luonteen määrittely,
- asevoimien rakentamista ja kouluttamista koskevien vaatimusten sekä talouden ja kansan, sotilaallisessa suhteessa koko maan valmistautumistoimenpiteiden määrittely,
- sodankäynnin periaatteiden, keinojen, lajien ja muotojen säätäminen.⁹⁾

Tällä sotaopilla on toisaalta poliittisia toisaalta sotateknisiä perusteita.

Korkeimman poliittisen johdon, jonka katsotaan toteuttavan poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen johdon yhtenäisyyden periaatetta, toimivaltaan kuuluu Neuvostoliiton perustuslain mukaan »kaikkien niiden tärkeiden kysymysten käsitteleminen ja ratkaiseminen, jotka koskevat maan turvallisuuden varmistamista, Neuvostovaltion puolustuskyvyn lisäämistä ja sen sotilaallisen potentiaalin kehittämistä. Siihen sisältyvät sotilaallisen rakentamisen perussuuntien määrittely ja sen suunnitelmien vahvistaminen, Neuvostoliiton sotaopin perusteiden hyväksyminen (harv kirjoittajan), valtion sotilaallisesta järjestelmästä ja puolustuksen järjestämisen perusteista päättä-

⁹⁾ N. A. Sbytov, Neuvostoliiton sotilaallinen doktriini, esitelmä Helsingissä 1969, Poliitiikan näköaloja, Helsinki 1969, s 121.

minen.¹⁰⁾ Romanov toteaa Neuvostoliiton puolustusvoimien rakentamisen perustuvan kommunistisen puolueen suorittamaan asevoimien johtamiseen.

Oheisessa kuvassa on luonnehdittu neuvostoliittolaisen sotatieteen kokonaisuutta. Kuvan yläosassa näkyvät ne perusteet, joille sotilaallinen doktriini oppina, sotatieteen perustana ja sen piirissä suoritettun tutkimuksen tuloksena rakentuu. Sotilaallinen doktriini antaa asevoimien rakentamisen yleislinjat. Sotilaallisen doktriinin katsotaan Koslowin mukaan edellyttävän sotilaallisen järjestelmän tieteellistä tutkimista ja virallisesti hyväksytyjä näkökantoja, jotka koskevat sodankäyntiin valmistautumista sekä sodan menestyksellistä käymistä. Korkeimman sotilasjohdon avustamana valtion poliittinen johto muo-
vaa sotilasdoktriinin. Tällöin ovat perustana

- kansainvälinen tilanne
- maailman aseellisten voimien dislokaatio
- omat ja mahdollisten vastustajien voimavarat
- tekniikan kehitys
- maantieteelliset tekijät jne.

Tulevaisuuden sodan kuva, valtion tehtävät mahdollisen aseellisen selkkauksen aikana sekä yhteiskunnan ja asevoimien valmistautuminen sodan varalta sisältyvät sotilaallisen doktriinin sisältökenttään. Neuvostoliittolaisessa ajattelussa sotilaallinen doktriini liittyy välittömästi valtion kaikkiin toimintoihin.¹¹⁾

2. »Konventionaalinen» doktriini

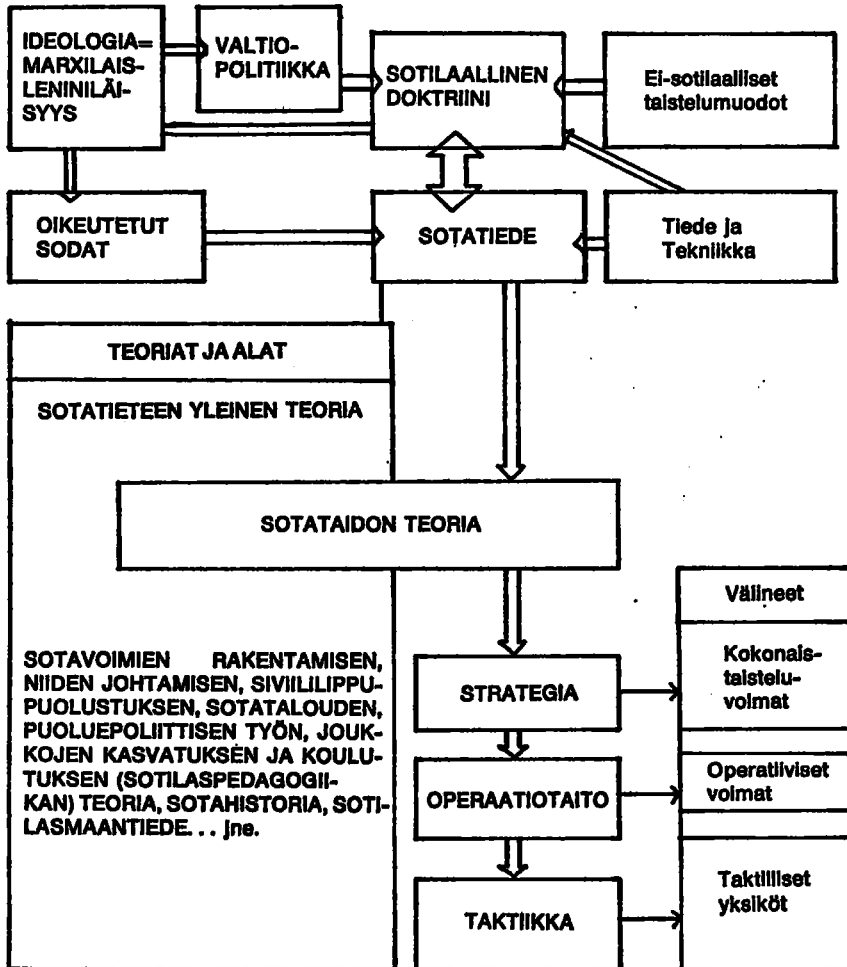
Yhdysvaltojen räjäytettyä ensimmäiset ydinaseensa, kehittäessä itseään ydinase monopolin haltijana ja luodessa ns »massiivisen koston» doktriinin, neuvostoliittolaisessa strategisessa ajattelussa maavoimat muodostivat edelleen ajattelun ja kehittämisen keskeisen kohteen. Länsivaltojen kotiutettua sodan ajan voimiaan Neuvostoliitto ylläpiti edelleen Euroopassa suuria tavanomaisia voimia. Kehitettyyään omia ydinaseitaan, Neuvostoliitto piti varsin pitkään kiinni perinteisestä doktriinista 1950-luvun alkupuolelle saakka. Sodankäynnin klassilliset pysyvät tekijät esiintyivät strategisten teorioiden perustana. Vaikka näin oli, niin ydinaseen mullistava kehitys oivallettiin ja sen kehittämiseksi myönnettiin määrärahoja. Ensimmäinen neuvostoliittolainen atomipommi räjäytettiin v 1949, mikä puolestaan antoi voimakkaan sysäyksen vetypommien kehittämislle USA:ssa.

10) P I Romanov, Neuvostoliiton asevoimien rakentaminen oikeudellisista perusteista, esitelmä Helsingissä 21. 10. 1971

11) S Koslow, Militärwissenschaft, Kriegskunst und Strategie, ÖMZ 2/1973, ss 88—93

Neuvostoliiton sotatiede, sen määräävät tekijät ja jakaantuminen

(S. Koslow, Militärwissenschaft, Kriegskunst und Strategie, ÖMZ 2/1973, s. 90)

Kuva 1.

3. Ensimmäinen ydinasedoktriini — »massiivisen koston» doktriini

Neuvostoliiton kehitettyä 1950-luvun alkupuolella oman ydinaseensa — sen samoin kuin jo aiemmin Yhdysvaltain strategisessa ajattelussa — »massiivisen koston» doktriini tuli »luonnostaan» mukaan kuvaan vaikkakin tavanomaiset voimat olivat jatkuvasti huolenpidon kohteena. Sen ja Yhdysvaltain välisissä voimasuhteissa oli 1950-luvun puoliväliin mennessä tultu »pattitilanteeseen» ydinasevarastojen kehittämisen myötä molemminpuolisen tuhon mahdollisuuden ollessa mukana strategisessa asetelmassa.

4. Hrustsevin strateginen oppi

1960-luvun alkuun mennessä Neuvostoliiton ydiniskukyky oli jo voimakkaasti kehittynyt. Sen johto kiinnitti huomiota mahdollisen ydinsodan ihmiskunnalle tuhoisiin seurausvaikutuksiin. Ydinasepelotuksen katsominen ulkopoliitiikan välineeksi ja ydinsodan välttäminen muodostuivat strategisen doktriinin tekijöiksi, jotka Kuuban kriisissä joutuivat tulikokeeseen. Mainitussa kriisissä sekä Neuvostoliitto että Yhdysvallat sovelsivat tunnetusti voimakasta pelotusstrategiaa, joka neuvottelustrategian tukena vaikutti sekä mainitun kriisin syntymiseen että sen laukeamiseen.

Hrustsev pyrki tunnetusti saamaan aikaan muutosta neuvostoliittolaisessa turvallisuuspoliittisessa ja strategisessa ajattelussa. Suhtautumisessa kapitalistiseen maailmaan ja sen kanssa käytävän kilpailun kehyksiksi julistettiin rauhanomaisen rinnakkaiselon periaate. Rauhanomaisen rinnakkaiselon puitteissa Neuvostoliitossa katsotaan kapitalistisen ja sosialistisen maailman välisen kamppailun olevan mahdollista ja sen jatkuvan poliittisin, ideologisin ja taloudellisin keinoin. Hrustsevin mukaan strategiset ohjusvoimat oli saatettava keskeiseen asemaan Neuvostoliiton strategiassa. Niiden pelotusvoimaa ja siten mahdollisuuksia niiden käyttämiseen poliittisena aseena oli kehitettävä. Tavanomaisia voimia katsottiin voitavan supistaa, kuten tapahtuikin. Pyrkimyksenä oli sotalaitoksen koon ja siihen kytkeytyen puolustusmenojen supistaminen.

Hrustsev julkisti uuden sotilaallisen doktriinin tammikuussa 1960. Siihen sisältyi toisaalta tulevaisuuden sodan kuvan luonnehdinta toisaalta Neuvostoliiton puolustusvoimien organisoinnin perusteet ydinaseaikakautena. Hänen näkemyksensä mukaan tulevaisuuden sota olisi luonteeltaan globaalinen ydinsota, jossa strategiset ydiniskut näyttäisivät ratkaisevaa osaa. Sota olisi lyhyt ja tuhoisa. Alkuvaiheen ydinaksintaistelulla olisi ratkaiseva merkitys koko sodan lopputulokselle.

Hrustsevin oppi merkitsi tavanomaisten voimien merkityksen vähenemistä. Hän ehdotti tunnetusti niiden supistamista kolmanneksella 3,6 miljonaasta 2,4 miljonaan mieheen.

Monet sotilasjohtajat kritisoivat Hrustsevin oppia ja puolustivat tavanomaisten voimien merkitystä. Hänen oppinsa kannattajien lisäksi oli niitä, jotka korostivat tavanomaisten voimien jatkuvaa merkitystä ja niitä, jotka pyrkivät etsimään optimaalista tasapainoitettua ratkaisua.

5. Nykyinen doktriini

Hrustsevin valtakauden jälkeen Neuvostoliitossa on kiinnitetty erityistä huomiota sotilaallisen voiman tasapainottamiseen niin, että strategisella ja tavanomaisella komponentilla olisi mahdollisimman »oikea» ja optimaalinen suhde, kun otetaan huomioon pelotusstrategian ja tehokkaan sodankäynnin tarpeet. Amerikkalaisessa strategisessa ajattelussa esiintyvät käsitteet uskottavuus ja joustavuus ovat loogisesti myös neuvostoliittolaisen nykyaikaisen vastaavan ajattelun ja strategisen suunnittelun ohjenuoria.

Hrustsevin doktriini oli herättänyt voimakasta vastustusta. »Tasapainoinen» doktriini ja konventionaalisen voiman keskeisen merkityksen oppi esiintyivät, kuten edellä todettiin, omina »koulukuntinaan» Hrustsevin opin kannattajien ohella. Keskustelussa olivat keskeisinä kohteina tulevaisuuden sodanluonne, asevoimien rakenne, sotilaallisen voiman merkitys. Vuosina 1966—67 näyttävät kiteytyneen seuraavat strategisen doktriinin perusrakennosat

- hyökkäyksellisten strategisten ohjusten hyväksikäytön kehittäminen
- rajoitetun ohjustentorjuntajärjestelmän luominen
- olemassa olevien maavoimien varustuksen parantaminen mie-luummin kuin vahvuuden lisääminen.

Neuvostoliiton nykyisen asevoimien kehittämisen voidaan katsoa osoittavan pyrkimystä turvalliseen ylivoimaan USA:an nähden. Tämä pyrkimys on ilmennyt SALT-neuvotteluissa, joita kumpikin osapuoli on ymmärrettävästi käyttänyt välikappaleena selventääkseen itselleen vastapuolen strategisen ajattelun sisältöä. Molemminpuolinen pelotus ja siihen liittyvä »taatun tuhoamisvoiman» käsite, jotka ovat USA:n doktriinissa usein toistuvia sanontoja, tuntuvat neuvostoliittolaisina ilmaisuina ainakin toistaiseksi jääneen itse sodankäyntikyvyn merkityksen korostamisen jälkeen, mikä ymmärrettävästi itse asiassa on samaa pelotuksen ja vastapelotuksen strategian kokonaisuutta. Kuten USA:ssa niin Neuvostoliitossakin optimaalisen aseistuksen valinnan kriteerit ovat kustannusten kasvaessa joutuneet yhä määrätietoisemman

selvityspyrkimyksen kohteeksi puolustuksen suunnittelun ja ohjelmoinnin perustana.

Nykypäivän neuvostoliittolaisessa strategisessa ajattelussa korostetaan strategian alistamista politiikalle. Maan poliittinen johto antaa perusteet sotilaalliselle doktrinille. Sodan poliittisten päämäärien määrittelyn tulee perustua asevoimien taistelumahdollisuuksiin.

Sbytov pitää nykymaailman kansainvälisen tilanteen tärkeimpänä piirteenä kahden sosiaalis-taloudellisen maailmanjärjestelmän, kapitalismin ja sosialismin olemassaoloa. Sokolovskin tunnetussa strategiaa käsittelevässä teoksessa muodostavat mahdollinen maailmansota, imperialistiset sodat sekä vapautus- ja vallankumoussodat nykyaikaisen sodan mahdolliset puitteet. Kapitalistisen maailman aiheuttama sota Neuvostoliittoa vastaan merkitsisi maailmansotaa ja liittoutumien välistä sotaa, se olisi ydinsota¹²⁾. Sota voi syttyä yllätyshyökkäyksenä, vahingossa tai paikallisen selkkauksen eskaloituessa. Ydinsodan mahdollisuus merkitsee strategisen hyökkäyksen suurta ulottuvuutta ja on aiheuttanut strategiselle puolustukselle suuria muutoksia. Ydinase on sodankäynnin ratkaiseva väline. Sotilasstrategian on oltava aktiivisten hyökkäystoimien strategiaa. Pelotuskyvyn, voimakkaiden tavanomaisien voimien, taktillisten ydinaseiden kehittämisen sekä tietoisuuden toisen puolen strategiasta voidaan arvioida merkitsevän mahdollisuuksia ja tarvetta joustavuusperiaatteiden soveltamiseen kummankin supervallan strategiassa.

Neuvostoliiton asevoimat on varustettu sekä tavanomaista että ydinsotaa varten, mikä sinänsä on ilmaus joustavuuden periaatteesta. Mm Aron katsoo, että viime vuosina neuvostoliittolaiset ovat kehittäneet strategiaansa — tai vaihtoehtoista strategiaa — yhdistetyn tavanomaisen ja ydinaselinjan suuntaan. Hän esittää arvionsa neuvostoliittolaisesta käsityksestä myös sen, että mikään eurooppalainen sota — ydinsota tai tavanomainen — ei kestäisi kymmentä vuorokautta kauempaa.

Ydinaseiden vaikutuksesta nykyaikaiseen taisteluentäkuvaan Zavelov on todennut ydinaseiden mahdollistavan samanaikaisesti taktillisten ja strategisten tarkoituksien saavuttamisen. Ne korostavat hyökkäyksen merkitystä myös ratkaistaessa puolustuksellisia tehtäviä. Tavanomaisia ja ydinaseita on käsiteltävä yhtenä kokonaisuutena ja joukot on koulutettava sen mukaisesti.¹³⁾ Tässä ajattelussa heijastuu operatiivista ja taktillista luokkaa olevien ydinaseiden merkityksen oivaltaminen sinänsä ja NATO:n oppiin sisältyvän, varsin selvästi esiin-

12) Sbytov, m. a. ss 126—127

13) I Zavelov, Nuclear Weapons at War, Survival 3/1973, Alkuteksti »Punainen Tähti» 30. 10. 1970

tuodun taktillisen ydinaseen käyttökomponentin toteaminen ja huomioiminen vaikkakaan taktillisten ydinaseiden käytön mahdollisuutta ei ole yhtä selkeästi signaloitu kuin NATO:n doktriinissa. Tässä voidaan lukea epä tietoisuuden ylläpitämiskomponentin mahdollinen vaikutus pelotusstrategiassa. Kuitenkin on todettu taktillisten ydinaseiden suosivan pikemmin rohkeata hyökkääjää kuin puolustajaa, kun lännessä asiantuntijoiden mielipiteissä on ollut tässä suhteessa eroavuuksia julistetusta doktriinista huolimatta.

Zavilovin mukaan ydinaseiden käytön sävyttämään taistelukenttä-doktriiniin kuuluvat mm nopeus, syvät yht'aikaiset iskut, operaatioiden joustava suuntaaminen vihollisen toiminnan mukaan, maahanlaskujoukkojen laaja ja rohkea käyttö, reservien jatkuva luominen ja tehokas käyttö sekä kaikkien puolustushaarojen läheinen yhteistyö.¹⁴⁾

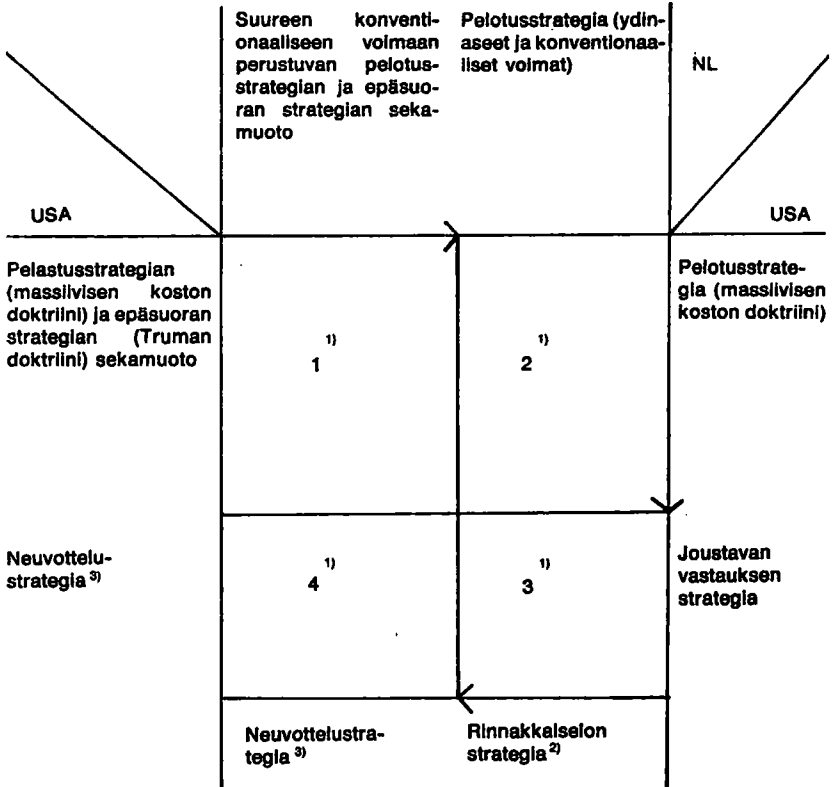
Lopuksi

Sotilaallisen voiman asemassa kansallisen turvallisuuden kokonaisuudessa on ja tulee edelleen olemaan eroavuuksia USA:n ja NL:n strategista ajattelua ja käytäntöä toisiinsa vertailtaessa. Jos muut tekijät jätetään huomiotta, niin asetekniikan kehitys on edelleen omiaan ylläpitämään myös yhtäläisyyksiä kyseisten supervaltojen doktriineissa. Yleensä pyrkimus sopeutua toisen valtion doktriinissa tapahtuviin muutoksiin aiheuttaa yhtäläisyyksiä. On esitetty käsityksiä, joiden mukaan mm monikärkihjukset edellyttävät automaattista vastausjärjestelmää. Ei ole kuitenkaan voitu osoittaa, että kummassakaan supervallassa poliittinen valta ja vastuu olisi syrjäytynyt tekniikan tieltä strategian kentässä.

Ydinaseistuksen ja tavanomaisten voimien tasapaino, pelotuksen suhde todelliseen sodankäyntikykyyn, automaattiseen varoitukseen perustuvan toimintajärjestelmän ja poliittisen päätöksenteon joustava yhteenkytkeminen sekä varustelujen aiheuttama suunnaton taloudellinen rasitus ovat ymmärrettävästi kummankin supervallan strategisten doktriinien jatkuvaa problematiikkaa, jonka olemassa olo näkyy mm käynnissä olevissa strategisten aseiden rajoittamista, Euroopassa olevien asevoimien supistamista ja Euroopah turvallisuutta yleensä koskevissa neuvotteluissa. Mitkä näiden neuvottelujen lopputulokset lienevätkin, on tuskin odotettavissa, että ne toisivat jotakin ratkaisevasti uutta kummankaan supervallan strategisiin doktriineihin ja itse sotilasstrategiaan.

14) I Zavilov, ma

Toisen maailmansodan jälkeistä supervaltojen strategisen ajattelun kehitystä kylmän sodan aikakauden alusta nykyiseen neuvotteluajakauteen voitaneen pelkistetysti kuvata seuraavan piirroksen avulla.

- 1) Numerot tarkoittavat kyseisten supervaltojen tärkeimpiä "pelivalheita"
- 2) Kuuban kriisin jälkeen
- 3) Ydinaseisiin perustuva pelotusstrategia ja epäsuora strategia ovat ymmärrettävästi taustalla mukana kuvassa